

**ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ КУРСАНТЛАРИДА
ДИҚҚАТ ВА ХОТИРА ЖАРАЁНЛАРИНИНГ КАСБИЙ
АҲАМИЯТИ**

Рохимова Ширин Олланазаровна

Ички Ишлар Вазирлиги Академияси Аниқ фанлар кафедраси

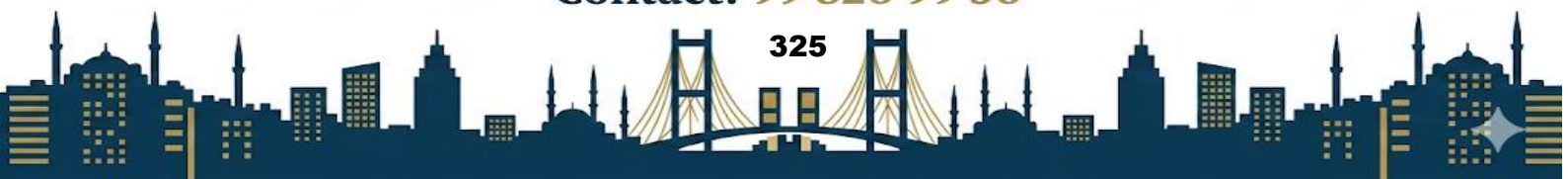
доценти

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20963513>

Аннотация: Мазкур илмий мақолада ички ишлар органлари курсантларида диққат ва хотира жараёнларининг касбий-психологик аҳамияти очиб берилган. Ходимларнинг экстремал вазиятларда тўғри қарор қабул қилиши, воқеа жойини кўздан кечириш ва далилларни тўплашда когнитив жараёнларнинг тутган ўрни илмий асосланган. Шунингдек, "Юқори технологик полицинг" (High-tech policing) ва электрон маъмурий иш юритув шароитида курсантларнинг билиш қобилиятларини ривожлантириш, уларни илмий-таҳлилий фаолиятга (жумладан, SCOP каби очик платформаларга) жалб қилишнинг аҳамияти ёритилган ва тегишли тавсиялар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: диққат, хотира, когнитив жараёнлар, касбий психология, ички ишлар органлари, юқори технологик полицинг, курсантлар тайёргарлиги.

Аннотация: В данной научной статье раскрыта профессионально-психологическая значимость процессов внимания и памяти у курсантов органов внутренних дел. Научно обоснована роль когнитивных процессов в принятии правильных решений сотрудниками в экстремальных ситуациях, осмотре места происшествия и сборе доказательств. Также освещена важность развития познавательных способностей курсантов в условиях «Высокотехнологичного полицинга» (High-tech policing) и электронного административного делопроизводства, вовлечения их в научно-аналитическую деятельность (в том

числе на открытых платформах, таких как SCOP), разработаны соответствующие рекомендации.

Ключевые слова: внимание, память, когнитивные процессы, профессиональная психология, органы внутренних дел, высокотехнологичный полицинг, подготовка курсантов.

Abstract: This scientific article reveals the professional and psychological significance of attention and memory processes among cadets of internal affairs bodies. The role of cognitive processes in employees making the right decisions in extreme situations, inspecting the scene of the incident, and collecting evidence is scientifically substantiated. The importance of developing the cognitive abilities of cadets in the conditions of "High-tech policing" and electronic administrative proceedings, involving them in scientific and analytical activities (including open platforms such as SCOP) is also highlighted, and relevant recommendations are developed.

Keywords: attention, memory, cognitive processes, professional psychology, internal affairs bodies, high-tech policing, cadet training.

Ички ишлар органлари (ИИО) ходимларининг касбий фаолияти доимий равишда юқори психологик зўриқиш, экстремал вазиятлар ва кутилмаган ўзгаришлар шароитида кечади. Бундай мураккаб муҳитда хизмат вазифаларини муваффақиятли бажариш, ҳуқуқбузарликларни барвақт аниқлаш ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш бевосита ходимнинг когнитив (билиш) жараёнлари — хусусан, диққат ва хотирасининг ривожланганлик даражасига боғлиқ. ИИБ Академияси курсантларини тайёрлаш жараёнида нафақат жисмоний ва жанговар, балки психологик тайёргарликка, айниқса билиш жараёнларини касбий йўналтиришга алоҳида эътибор қаратиш давр талабидир.

Касбий диққат — бу ИИО ходимининг онгини муайян оператив вазиятга, объектга ёки воқеага тўлиқ қаратиш ва бошқа чалғитувчи омиллардан четлашиш қобилиятидир. Терговчи, тезкор вакил ёки патруль-пост хизмати ходими учун

диққатнинг барқарорлиги, тақсимланиши ва кўчиши ўта муҳим хусусиятлар саналади. Воқеа жойини кўздан кечиришда арзимасдек туюлган, аммо жиноятни фош этишда калит вазифасини ўтайдиган излар ёки ашёвий далилларни илғаб олиш бевосита кузатувчанликка ва фаол (ихтиёрий) диққатга таянади. Диққатнинг сусайиши ёки паришонхотирлик фақатгина хизмат хатосига эмас, балки ходим ва атрофдагиларнинг ҳаёти учун хавфли оқибатларга олиб келиши мумкин.

Хотира жараёнлари (эслаб қолиш, сақлаш, қайта тиклаш ва унутиш) ички ишлар органлари ходимларининг интеллектуал куролидир. Ходим кундалик фаолиятида юзлаб фуқароларнинг қиёфасини, исм-шарифларини, автомобилларнинг давлат рақамларини, шунингдек, тинимсиз янгиланиб бораётган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва қонунчилик нормаларини хотирасида сақлаши талаб этилади. Курсантлик давридаёқ кўриш (визуал) ва эшитиш (аудиал) хотирасини машқ қилдириш, воқеалар хронологиясини аниқ қайта тиклаш қобилиятини шакллантириш уларнинг келгусида профессионал мутахассис бўлиб етишишига мустаҳкам пойдевор яратади.

Бугунги кунда "Юқори технологик полицинг" (High-tech policing) ва рақамли адолат тизимларининг амалиётга кенг жорий этилиши курсантларнинг когнитив қобилиятларига мутлақо янги талабларни қўймоқда. Сунъий интеллект, алгоритмлар ва электрон маъмурий иш юритув дастурлари билан ишлаш ходимдан катта ҳажмдаги рақамли маълумотларни тезкорлик билан хотирада қайта ишлаш ва монитордаги кўп сонли объектларга диққатни тақсимлай олишни талаб этади. Кибермакондаги жиноятларни фош этиш ва электрон далиллар билан ишлашда диққатнинг ўта юқори концентрацияси зарур, зеро рақамли излар жисмоний изларга қараганда тезроқ йўқотилиши ёки ўзгартирилиши мумкин.

Курсантларда ушбу билиш жараёнларини ривожлантириш Академиядаги таълим-тарбия жараёнининг узвий қисми бўлиши лозим. Бунинг учун анъанавий маърузалардан ташқари, когнитив-бихевиорал тренинглар, эйдетика (кўрув

хотирасини ўстириш) машқлари ҳамда замонавий технологияларга асосланган симуляцион машғулотларни жорий этиш мақсадга мувофиқ. Шу билан бирга, курсантларни илмий-тадқиқот фаолиятига жалб қилиш, хусусан, уларнинг илмий мақолаларини SCOP (Scientific Conference Open Proceedings) каби замонавий электрон платформаларда шакллантириш ва эълон қилиш жараёнлари уларнинг мантиқий фикрлаши, диққатни жамлаши ва таҳлилий хотирасини чархлашга бевосита хизмат қилади.

Хулоса қилиб айтганда, диққат ва хотира жараёнлари ички ишлар органлари ходимларининг касбий яроқлилигини белгилаб берувчи энг муҳим психологик мезонлардан биридир. Мазкур когнитив хусусиятлар туғма қобилият бўлиши билан бирга, мунтазам машқлар ва илмий асосланган таълим методикалари ёрдамида такомиллаштириладиган жараёндир. Бўлажак офицерларнинг рухий-когнитив салоҳиятини ошириш, уларни замонавий ахборот технологиялари билан ишлашга мослаштириш жамиятда қонун устуворлиги ва жамоат хавфсизлигини таъминлашнинг энг ишончли кафолати бўлиб хизмат қилади.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикасининг "Ички ишлар органлари тўғрисида"ги Қонуни. 16.09.2016 йилдаги ЎРҚ-407-сон.
2. Абдуллаева Х. "Ички ишлар органларида бошқарув қарорлари ижросини ташкил этишнинг назарий асослари". Илмий мақола. Тошкент: SCOP, 2026.
3. Маҳмудов И.И. "Бошқарув психологияси ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолияти". Дарслик. – Тошкент: "Янги аср авлоди", 2006.
4. Karimov, B., & Tursunov, S. "Smart Policing and Digital Transformation in Law Enforcement Agencies". Journal of Advanced Legal Studies, 2022.
5. European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL). "High-Tech Policing and Cognitive Skills in Daily Police Practice". Luxembourg, 2021.

